ECLI:LV:AT:2018:1115.C17110415.8.L

Lieta Nr.C17110415
SKC-1341/2018
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
LĒMUMS
Rīgā 2018.gada 15.novembrī

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnese Ļubova Kušnire,
tiesnese Ināra Garda,
tiesnesis Normunds Salenieks,

izskatīja rakstveida procesā SIA „Jūrmalas namsaimnieks" blakus sūdzību par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018.gada 2.maija lēmumu, ar kuru izbeigta tiesvedība civillietā SIA „Jūrmalas namsaimnieks" prasībā pret /pers. B/ par parāda piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „Jūrmalas namsaimnieks" 2015.gada 30.aprīlī Jūrmalas pilsētas tiesā cēla prasību pret /pers. C/, lūdzot piedzīt pārvaldīšanas, apsaimniekošanas un komunālo pakalpojumu maksājumu parādu 4 700,50 EUR par laiku no 2007.gada 31.augusta līdz 2015.gada 28.februārim.

Civillieta saskaņā ar Civilprocesa likuma 32.[1] pantu nosūtīta izskatīšanai Jelgavas tiesā.

[2] Jelgavas tiesā 2015.gada 18.decembrī saņemts /pers. D/ paziņojums, ka /pers. C/ /datums/ir mirusi.

Ar Jelgavas tiesas 2016.gada 12.janvāra lēmumu lietā apturēta tiesvedība līdz /pers. C/ mantinieku noteikšanai un uzlikts pienākums SIA „Jūrmalas namsaimnieks" ziņot par /pers. C/ mantiniekiem.

Tiesas sēdē 2017.gada 18.maijā ar protokollēmumu /pers. C/ aizstāta ar viņas saistību un tiesību pārņēmēju /pers. B/.

[3] Ar Jelgavas tiesas 2017.gada 27.septembra spriedumu prasība apmierināta daļēji un no /pers. B/ piedzīts parāds 2 577,57 EUR.

Par minēto spriedumu /pers. B/ iesniedza apelācijas sūdzību, pārsūdzot spriedumu daļā par 1 816,75 EUR piedziņu.

[4] Ar Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018.gada 2.maija lēmumu lietā izbeigta tiesvedība, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.panta 2.punktu.

Lēmumā norādīti šādi argumenti.

[4.1] Apelācijas kārtībā skatāms strīds par apsaimniekošanas un komunālo pakalpojumu maksājumu parādu 1 816,75 EUR par laiku līdz 2012.gada 30.aprīlim, kad dzīvokļa /adrese/, īpašniece bija /pers. C/. /pers. B/ pieņēma /pers. C/ mantojumu, 2016.gada 18.februārī saņemot mantojuma apliecību. Šajā sakarā norādāms uz Civillikuma 705.pantu par saistību pārņemšanu un kreditoru pretenziju iesniegšanu.

SIA „Jūrmalas namsaimnieks" prasījums nav nodrošināts ar ķīlas tiesības atzīmi, kas, ņemot vērā judikatūras atziņas (Augstākās tiesas 2017.gada 23.novembra spriedums lietā Nr.SKC-381/2017 (C31512811)), varētu būt pamats atbrīvošanai no pienākuma iesniegt kreditora pretenziju.

SIA „Jūrmalas namsaimnieks" bija jāiesniedz pierādījumi, ka /pers. C/ matojuma lietā tika iesniegta kreditora pretenzija, kas pierādītu SIA „Jūrmalas namsaimnieks" prasījuma tiesības pret /pers. B/. Tas savukārt pierādītu, ka prasījumi nav dzēsti saskaņā ar Civillikuma 705.pantu. Prasītāja šādus pierādījumus nav iesniegusi.

Tādējādi nav pierādīta prasījuma tiesību esamība pret /pers. C/ mantinieku /pers. B/ un nav pamata uzskatīt, ka apelācijas instances tiesā prasību pret /pers. B/ uzturētu persona, kurai ir prasības tiesības.

[4.2] Pirmās instances tiesa minētos apstākļus nav vērtējusi, attiecīgi nav pārbaudījusi prasījuma tiesību esamību, taču tas neliedz apelācijas instances tiesai to pārbaudīt. Tāpat nav izšķirošas nozīmes, ka apelācijas sūdzībā nav izvirzīts arguments, kas būtu pamatots ar Civillikuma 705.panta otrajā daļā noteiktajām kreditoru pretenzijas nepieteikšanas sekām. Apelācijas instances tiesa izskata lietu pēc būtības un līdz ar to ir nepieciešams konstatēt lietas izskatīšanai būtiskus apstākļus, lai noteiktu, kādas juridiskas sekas likums ar tiem saista.

[4.3] Izpildot Civilprocesa likuma 93.panta ceturtās daļas prasības, 2018.gada 16.aprīļa tiesas sēdē vērsta SIA „Jūrmalas namsaimnieks" pārstāves /pers. G/ uzmanība uz apstākli, ka lietā nav iesniegti pierādījumi, kas apliecinātu Civillikumā noteiktās kārtības ievērošanu kreditora pretenzijas pieteikšanai mantojuma lietā. Tāpat SIA „Jūrmalas namsaimnieks" neizpildīja ar Jelgavas tiesas 2016.gada 12.janvāra lēmumu uzlikto pienākumu ziņot par /pers. C/ mantiniekiem. Minētais norāda uz bezatbildīgu attieksmi pret prasītāja pienākumiem civilprocesā.

[5] Par Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018.gada 2.maija lēmumu SIA „Jūrmalas namsaimnieks" iesniedza blakus sūdzību, lūdzot lēmumu atcelt turpmāk norādīto argumentu dēļ.

[5.1] SIA „Jūrmalas namsaimnieks" kā pārvaldniekam nav iespējams noskaidrot informāciju par dzīvokļu īpašnieku mirstību, jo pieejamie reģistri nesniedz šādas ziņas. Ar Jelgavas tiesas 2016.gada 12.janvāra lēmumu uzliktais pienākums nebija izpildāms, jo atbilstoši Notariāta likuma 80.pantam SIA „Jūrmalas namsaimnieks" nebija to personu sarakstā, kas būtu tiesīgas saņemt informāciju mantojuma lietas sakarā.

Ar Jelgavas tiesas 2017.gada 18.maija lēmumu /pers. C/ lietā tika aizstāta ar /pers. B/. Pirmās instances tiesa atzina, ka /pers. B/ ir apstiprināts mantojuma tiesībās uz visu /pers. C/ mantojumu un tādēļ saskaņā ar Civillikuma 705.pantu visas tiesības un saistības pārgāja uz viņas mantinieku /pers.

B/. Minētais tiesas lēmums ir spēkā un nav apstrīdēts. Līdz ar to SIA „Jūrmalas namsaimnieks" paļāvās uz tiesas lēmuma tiesiskumu. Tāpat arī apelācijas sūdzībā nav norādīti iebildumi saistībā ar puses aizstāšanu.

[5.2] Apelācijas instances tiesa pārkāpa lietas izskatīšanas robežas un 2018.gada 16.aprīļa tiesas sēdē sāka apspriest jautājumus, kas netika skatīti pirmās instances tiesas procesā un, par kuriem nav izteikti iebildumi apelācijas sūdzībā.

Lietas izskatīšanas robežas apelācijas instances tiesā nosaka prasības pieteikums, pirmās instances tiesas spriedums un apelācijas sūdzība. Izskatāmi ir tikai tie prasījumi, kas skatīti pirmās instances tiesā. Apelācijas instances tiesai nebija tiesiska pamata sākt skatīt jautājumu par prasījuma tiesībām, jo neviena no pusēm šādu argumentu neizvirzīja un arī pirmās instances tiesa to nebija skatījusi.

[5.3] Tāpat no tiesas argumentiem nav saprotams, kādēļ tiesa atzina, ka prasītājam nepiemīt prasījuma tiesības, jo šāds pamatojums lēmumā nav norādīts. Apstāklis, ka nav pieteikta kreditora pretenzija mantojuma lietas ietvaros, nenozīmē, ka nav prasījuma tiesību, jo neviens normatīvais akts to nenosaka.

[6] Sakarā ar iesniegto blakus sūdzību Augstākajā tiesā saņemts /pers. B/ pārstāvja /pers. J/ paskaidrojums, kurā norādīts, ka tiesas lēmums ir pamatots, bet blakus sūdzība ir noraidāma.

Motīvu daļa

[7] Izvērtējot blakus sūdzības un pārsūdzētā lēmuma argumentus, Augstākā tiesa atzīst, ka Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018.gada 2.maija lēmums ir atceļams, turpmāk norādīto apsvērumu dēļ.

[8] Nav pamatots blakus sūdzības arguments, ka, vērtējot pēc savas iniciatīvas prasības tiesību esamību, apelācijas instances tiesa pārkāpa lietas izskatīšanas robežas.

[8.1] Civilprocesa likuma 223.pants noteic pamatus tiesvedības izbeigšanai un tā ir imperatīva tiesību norma, kas uzliek tiesai pienākumu pārbaudīt, vai no lietas apstākļiem neizriet kāds no pamatiem tiesvedības izbeigšanai. Saskaņā ar minētā panta pirmās daļas 2.punktu tiesa izbeidz tiesvedību, ja prasību cēlusi persona, kurai nav prasības tiesības.

Prasības tiesību esamība veido pamatu tiesas aizsardzībai (Civilprocesa likuma 1.pants). Minētais ir vispārīgs princips, kas jāievēro pirms konkrētā strīda izšķiršanas neatkarīgi no pušu izvirzītajiem argumentiem. Līdz ar to prasības tiesību esamības pārbaude nav uzskatāma par lietas izskatīšanas robežu pārkāpumu, bet gan par primāru tiesas pienākumu, lai tiesas aizsardzība būtu nodrošināta personai, kurai ir tiesības to saņemt.

Tas tomēr nenozīmē, ka lēmumu par tiesvedības izbeigšanu tiesa var pieņemt, neuzklausot pirms tam lietas dalībnieku paskaidrojumus par apstākļiem, no kuru esamības vai neesamības ir atkarīgs, vai tiesvedība lietā tiks izbeigta, kā arī, nenodrošinot lietas dalībniekiem iespēju izmantot citas Civilprocesa likumā lietas dalībniekiem garantētās procesuālās tiesības. Pretējā gadījumā būtu pārkāpts Civilprocesā nostiprinātais sacīkstes princips, kā arī radīts aizskārums lietas dalībnieku tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka jēdziens „taisnīga tiesa" ietver divus aspektus – „taisnīga tiesa" kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un „taisnīga tiesa" kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā lieta tiek izskatīta. Satversmes 92.pants paredz valstij gan pienākumu izveidot attiecīgu tiesu institūciju sistēmu, gan arī pienākumu pieņemt procesuālās normas, atbilstoši kurām tiesa lietas izskatītu kārtībā, kas nodrošinātu šo lietu taisnīgu un objektīvu izspriešanu.

Taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus elementus – savstarpēji saistītas tiesības, piemēram, tiesības uz pieeju tiesai, pušu līdztiesības un sacīkstes principu, tiesības tikt uzklausītam, tiesības uz motivētu tiesas spriedumu, kā arī tiesības uz pārsūdzību (*sk. Satversmes tiesas 2016.gada 28.septembra sprieduma lietā Nr.2016- 01-01 9.punktu*).

[8.2] Konkrētajā gadījumā tiesa izbeidza tiesvedību lietā sakarā ar to, ka SIA „Jūrmalas namsaimnieks" nebija pieteikusi kreditora pretenziju /pers. C/ mantojuma lietā, kas, kā atzīts pārsūdzētajā lēmumā, izraisījis Civillikuma 705.panta otrajā daļā paredzētās tiesiskās sekas.

No lietas materiāliem redzams, ka attiecībā uz šiem apstākļiem paskaidrojumus lietas dalībnieki ir snieguši.

Konstatējot, ka kreditora pretenziju /pers. C/ mantojuma lietā SIA „Jūrmalas namsaimnieks" nebija pieteikusi, tiesa tomēr priekšlaicīgi atzina, ka kreditora SIA „Jūrmalas namsaimnieks" prasījums ir uzskatāms par dzēstu.

Izvērtējot, vai uz izspriežamo gadījumu ir attiecināmas Civillikuma 705.panta otrās daļas tiesiskās sekas, tiesai bija jānoskaidro lietas apstākļi arī attiecībā uz mantinieka informētību par mantojuma atstājēja parādu un konkrēto kreditoru, dodot iespēju lietas dalībniekiem sniegt paskaidrojumus par šādiem apstākļiem.

Uz šādu nepieciešamību ir norādīts arī judikatūrā, kurā skaidroti Civillikuma 705.panta piemērošanas aspekti. Proti, judikatūrā ir atzīts, ka Civillikuma 705.panta otrā daļa piemērojama gadījumos, kad kreditora pretenziju mantojuma lietā nav pieteicis kreditors, kas mantiniekam nav bijis zināms (*sk., piemēram, Augstākās tiesas 2014.gada 7.novembra sprieduma lietā Nr.SKC-188/2014 (C39062911) 9.2.punktu, 2017.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr.SKC-381/2017 (C31512811), ECLI:LV:AT:2017:1123.C31512811.1S, 7.punktu*).

Tātad, ja kreditors, kurš nav pieteicis pretenziju mantojuma lietā, mantiniekam ir zināms, nepieteiktās kreditoru pretenzijas netiek dzēstas, un tādējādi pamats tiesvedības izbeigšanai nerodas.

No tā izriet, ka, konstatējot SIA „Jūrmalas namsaimnieks" prasības tiesību esamību, otrs vērtējamais apstāklis ir mantinieka informētība par konkrēto kreditora prasījumu.

Minēto apstākli tiesa varētu nevērtēt, ja no lietas materiāliem nepārprotami izrietētu pretējais. Tomēr tiesa lēmumā nav norādījusi apsvērumus par atbildētāja informētību attiecībā uz konkrēto kreditoru un tā prasījumu. Kā redzams no lietas materiāliem, atbildētājs pirmās instances tiesas sprieduma pārsūdzēja daļā, tādējādi atzīstot saistības esamību, taču nepiekrītot tās apmēram. Augstākās tiesas ieskatā minētais varētu norādīt uz to, ka SIA „Jūrmalas namsaimnieks" ir kreditors, kas atbildētājam bija zināms.

Tiesai šis apstāklis bija jāpārbauda, uzaicinot lietas dalībniekus sniegt paskaidrojumus. Gadījumā, ja pušu paskaidrojumos tiktu norādīts uz faktiem, par kuriem lietā pierādījumi nav iesniegti, tiesai būtu jārīkojas saskaņā ar Civilprocesa likuma 93.panta ceturtās daļas un 159.panta otās daļas priekšrakstiem.

Tiesa lietas apstākļus tādā aspektā nav skaidrojusi un lietas dalībnieki līdz ar to paskaidrojumus par šiem lēmuma pieņemšanai nozīmīgiem apstākļiem nav snieguši.

Tā kā tiesa, atzīstot prasības tiesību neesamību, nav konstatējusi visus būtiskos apstākļus pirms šāda secinājuma izdarīšanas, tās lēmumu nevar atzīt par pamatotu, tas ir atceļams, nododot jautājumu jaunai izskatīšanai.

[9] Atbilstoši Civilprocesa likuma 449.panta ceturtajai daļai, lēmumu atceļot, SIA „Jūrmalas namsaimnieks" atmaksājama drošības nauda 70 EUR.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 448.panta pirmās daļas 2.punktu un 449.panta pirmo un ceturto daļu, Augstākā tiesa

nolēma

atcelt Zemgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2018.gada 2.maija lēmumu un jautājumu nodot jaunai izskatīšanai Zemgales apgabaltiesā.
Atmaksāt SIA „Jūrmalas namsaimnieks" drošības naudu 70 EUR (septiņdesmit *euro*).
Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese	Ļ. Kušnire
Tiesnese	I. Garda
Tiesnesis	N. Salenieks